

CLAES SJÖLIN:

Advokatsekretessen hotas

I stort sett samtliga rättsordningar värnar om advokatens fullständiga tystnadsplikt även vid konflikt med andra intressen. Men nu hotas advokatsekretessen i Sverige.

Taxeringsmyndigheterna vill ha obegränsade möjligheter att göra masskontroller hos t ex banker, advokater och revisorer. Lagstiftaren hotar med nya regler för att göra det lagligt att efterforska uppgifter hos bl a advokater.

Alldeles oavsett var den politiska maktens gränser från tid till annan har dragits, har advokaten i alla tider i lag tillförsäkrats en särställning. Advokaten har givits rättighet och ålagts skyldighet att iakttaga fullständig tystnadsplikt om sådant han erfarit i sin egenskap av advokat.

I Sverige har regler om advokaters tystnadsplikt kunnat återfinnas så tidigt som i 1555 års Kammergerichtsordnung och 1615 års rättegångsprocess. I dag återfinns reglerna i rättegångsbalken och Advokatsamfundets vägledande regler om god advokatsed. I rättegångsbalken stadgas bl a att "... advokat är skyldig att där god advokatsed så fordrar, förtiga vad han erfar i sin yrkesutövning..." Det yttersta lagstödet finns i regeringsformen (2:6) som värnar mot husrannsakan,

Lagstiftaren hotar med nya regler för att göra det lagligt att efterforska uppgifter hos bl a advokater.

undersökning av brev eller annan förtrolig försändelse och mot hemlig avlyssning eller bandupptagning av telefonsamtal.

Advokatsekretessen omfattar såväl muntlig som skriftlig kommunikation och gäller alltså även sådana handlingar som klienten överlämnat till advokaten. Kommunikationen behöver inte ha skett med förbehåll om diskretion eller liknande. Det är tillräckligt att uppgifterna lämnats till advokaten under sådana omständigheter att man med fog kan anta att de lämnats i förtroende. Även till synes triviala upplysningar, som t ex om en klients adress, kan anses vara lämnade i förtroende.

Claes Sjölin är advokat.

I så gott som samtliga länder utanför östblocket har advokaten ålagts motsvarande totala tystnadsplikt som den som gäller i Sverige; ett fåtal länder i Asien utgör enda undantagen från universella regler om advokatsekretess. I International Bar Associations Code of Ethics framhålls advokatens fullständiga tystnadsplikt såsom en grundläggande norm.

Ett ökat intresse

I ett internationellt perspektiv kan man konstatera att intresset för hur advokatsekretessen förhåller sig till olika typer av administrativa ingripanden har ökat. Det

Den obegränsade maktutövningen i en 51-procentsdiktatur leder till ett samhälle med mycket skarpa mot-sättningar.

ökade intresset för advokatsekretessen har i princip två förklaringar. Den ena är att relationen mellan advokat och klient blivit mer komplex på så sätt att klienten ofta söker råd inom ett bredare område bl a beroende på den ökande lagstiftningstakten. Den andra orsaken till att advokatens tystnadsplikt fått ökad aktualitet är att moderna lagstiftningsprodukter i allmänhet – och skattelagstiftning i synnerhet – ofta produceras i avsevärt snabbare takt än tidigare, vilket i sin tur lett till bristfälligare lagar med fler "gummiparagrafer". Att värna advokatsekretessen anses vara en fråga om grundläggande mänskliga rättigheter.

Vid en genomgång av regler om advokaters tystnadsplikt i andra länder kan man konstatera att i stort sett samtliga

rättsordningar värnar om advokatens fullständiga tystnadsplikt även vid konflikt med andra intressen. För en svensk kan det kanske verka överraskande att till och med myndigheters möjligheter att kontrollera att medborgarna betalar rätt skatt får stå tillbaka till förmån för advokatsekretessen. Man resonerar ungefär så här: Hur viktigt intresset att erhålla en tillfredsställande taxeringskontroll än må vara, så måste det få vika för advokatens tystnadsplikt som givits till medborgarnas skydd och som tillgodoser samhälleliga värden av mycket högre valör. Västerländska demokratier hyllar och värnar dessa ideal utan prutningar även om andra viktiga intressen står på spel.

Advokatsekretessen hotas

För närvarande är advokatsekretessen hotad i Sverige. Taxeringsmyndigheter vill ha obegränsade möjligheter att göra masskontroller hos t ex banker, advokater och revisorer. Trots att Regeringsrätten förra året underkände Riksskatteverkets begäran om generell uppgiftsinsamling i det s k Hägglöf-målet, har lagstiftaren hotat komma tillbaka med nya regler för att göra det lagligt att efterforska uppgifter hos bl a advokater.

51-procentsdiktatur

Det är möjligen en typisk svensk företeelse att vissa "godkända" typer av integritet respekteras medan andra anses mindre skyddsvärda. Vi värnar ju vår nationella integritet. Vi är ense om att detta är en fråga om frihet. Såvitt gäller den personliga integriteten tolererar politikerna däremot betydande intrång. Att döma av vis-

sa uttalanden — senast Carl Lidbom i SvD den 3 januari i år — skulle det räcka med minsta möjliga majoritet i riksdagen för att undanröja sådana värden som västvärlden i övrigt anser omistliga. Tala om 51-procentsdiktatur.

Den politiska makten *bör* ha gränser och *har* också gränser, låt vara att de inte alltid är knivskarpa och att de förändras. Den obegränsade maktutövningen i en 51-procentsdiktatur leder till ett samhälle med mycket skarpa motsättningar. Ett sådant samhälle vill ingen ha. Om den grupp politiker som för stunden råkar sitta vid makten utnyttjar maktens redskap försiktigt men likväl mot ett bestämt mål, kan man möjligen på kort sikt undvika starka spänningar i samhället. Dock måste man likväl räkna med olika former av reaktioner från "de 49 procenten". I det svenska samhället har vi redan hunnit vänja oss vid ett antal olika reaktioner. Det var ju flera år sedan Gunnar Myrdal slog fast att svensken blivit en fifflare. Andra talar om "brain-drain"; andra åter är oroliga att företagandets villkor undergräver möjligheterna att starta nya vinstrika företag, som kan ta vid och komplettera när dagens börsjättar spelat ut sin roll.

Politiska makthavare har på skilda sätt försökt offra den personliga integriteten

till förmån för en effektiv statsapparat i strid mot grundlagens fri- och rättighetsregler. Integritetskränkningar kan aldrig legitimeras enbart med hänvisning till att kränkningen fått formen av lag. För att accepteras krävs därutöver att en kränkning i varje enskilt fall är förenlig med de värderingar som bär upp de grundlagskyddade fri- och rättigheterna. Annorlunda uttryckt får frihetsbegränsningar göras endast för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt

Effektiviteten i statsapparaten får aldrig motivera inskränkningar i advokatsekretessen.

samhälle. I en demokrati av västerländsk modell får effektiviteten i statsapparaten aldrig i sig motivera inskränkningar i advokatsekretessen. Den som önskar prioritera statsintressen på bekostnad av advokatsekretessen tvingas motivera ändringar i vår grundlag. Men det räcker inte. Det svåra steget blir att för omvärlden motivera varför Sverige skulle hylla andra värderingar än västerlandet i övrigt. Missbrukas 51-procentsmakten blir skadorna irreparabla alldeles oavsett om grundlagen trampats på tårna eller ej.